

Adi Dohotaru

**Bugetarea participativă:
între emancipare și deturnare**

Cuprins

Prefață	9
Mulțumiri	15
Introducere	17
Metodologie.....	23
Cuprinsul cărții.....	24
Bugetarea participativă în Europa Centrală și de Est	29
Bugetare participativă fără justiție socială	41
Nu există domeniu social la mai multe orașe din țară.....	44
BP în Brazilia: mecanism de inovație socială, bazat și pe nevoi sociale stringente.....	47
Îmblânzirea BP de către Banca Mondială.....	52
Câteva exemple de bune practici sociale.....	54
Bugetarea participativă la Cluj	57
Începuturile.....	59
De ce bugetare participativă fără buget, dar buget pentru ONG-uri?.....	63
Experți sau activiști?.....	67
Confuzia orizontalistă în bugetarea participativă.....	72
Cum s-a transpus la Cluj bugetarea participativă.....	75

Bugetarea participativă: între emancipare și deturnare

Bugetarea participativă de tineret, un pseudo-proces participativ.

BP ca „sentiment de proprietate la nivel înalt”	80
Varianta digitală a bugetării participative	84
A rata testul empiric în favoarea polemicii.....	89
Studiu de caz pe proiectul fanion de BP al Clujului:	
autobuze școlare pentru elevi	95
Studiu de caz: Parcul Est	101
Studiu de caz: Un copac la o parcare	105
Studiu de caz: toalete inclusive.....	108
Studiu de caz: Grădini comunitare pe acoperișuri	110
Concluzii	112

Bugetarea participativă în București, Chișinău și Alba Iulia:

deliberare și comunicare defectuoase	117
BP fără deliberare: între haos, superficialitate și mimare a participării	118
BP fără consultare cu inițiatorii, dar și fără comunicare de promovare.....	132
Concluzii preliminare	136

Bugetare participativă pe tematică eco? Râul Someș și afluenții .....

BP și ecologie. Câteva exemple de bune practici	144
Bugetare participativă pe Someș și afluenți în Cluj-Napoca	151
<i>Propuneri</i>	152
<i>Blocaje</i>	152
<i>Rezoluție</i>	154
Canalul Morii	156
<i>Propuneri</i>	156
<i>Blocaje</i>	159
<i>Rezoluție</i>	160
Afluenții Someșului în Cluj-Napoca	162
Someș la bugetare participativă în Florești.....	165

Bugetare participativă în Apahida.	
Studiu de caz pe un proiect respins la Someș	171
Concluzii privind BP pe temă eco	174
În concluzie: câteva recomandări	
pentru o bugetare participativă mai bună	179
Bibliografie	193
Anexe	201
Anexa 1. LEGE privind promovarea bugetării participative	201
Anexa 2. Rădăcinile istorice ale bugetării participative	208
Anexa 3. BP în școli. Un rural exemplar, să fie <i>Ciu good to be true?</i>	216

Bugetarea participativă în Europa Centrală și de Est

Europa Centrală și de Est este regiunea în care mecanismul de bugetare participativă (BP) s-a răspândit, în prezent, cel mai tare din lume. Mii de localități din Polonia, unde bugetarea participativă este obligatorie, sute de localități în Ucraina, zeci de localități din România, sute de alte localități în statele din regiune experimentează cu o formă simbolică de bugetare participativă prin care mai puțin de 1% din bugetul local este distribuit, prin implicare cetățenească, și direcționat spre investiții, de regulă, la nivel de cartier.

Unde există legislație, numărul de bugetări participative se multiplică de zeci de ori, ca în Polonia sau, la nivel regional, în Sicilia, unde se distribuie astfel 2% din fonduri. Una dintre problemele majore constă în lipsa detalierii procedurilor participative și deliberative, menite să evite simpla bifare a unor astfel de procese de către autorități. Aceasta nu e o problemă care ține doar de lipsa fondurilor bugetare, ci de calitatea participării¹.

Dacă inițial bugetarea participativă era un instrument de implicare și deliberare cetățenească în privința priorităților bugetare la nivel de cartier, în urma difuziunii internaționale s-a transformat, de exemplu, în statele Europei Centrale și de Est, într-o competiție de mici propuneri civice², pe sume restrânse de bani.

---

¹ Giovanni Allegretti, Matteo Bassoli, Greta Colavolpe, „On the Verge of Institutionalisation? Participatory Budgeting Evidence in Five Italian Regions”, *Financial Journal*, nr. 2 (13), 2021, pp. 25-45.

² Primarul Allen Coliban din Brașov a denumit acest mecanism „conkurs”, iar câștigătorii posibili „project manageri”, într-un limbaj tehnocratic și competitiv, prin care accepțiunea inițială a BP se disipează într-un context de guvernare corporatistă, fără ca mecanismul în sine să fie de factură neoliberală. Conferința de presă din 02.02.2022, <https://www.facebook.com/AllenColibanUSR/videos/914954385870656>.

La origini și în intenții, bugetarea participativă e atât un mecanism de justiție socială, cât și un instrument de transparentizare a cheltuielilor bugetare și de luptă anti-corupție. În Porto Alegre, de pildă, investițiile de bugetare participativă se făceau invers proporțional cu calitatea vieții într-un cartier, deci implicând categorii sociale excluse anterior de la decizii, dar și de la funcții publice. Cum alocarea se făcea în timpul dictaturii militare adesea clientelar, noile guverne locale mai progresiste au decis ca alocările să fie realizate printr-un proces mai larg de transparență decizională, prin deliberare în spații publice. Au fost practici care au răspândit bugetarea participativă la nivel de mecanism politic principal de implicare cetățenească.

Bugetarea participativă a fost promovată, pe de o parte, pe filiere progresiste, de participanți la diverse ediții ale Forumului Social Mondial, într-un context istoric în care procesul era gândit drept un mecanism continuator de redistribuire a puterii, similar comunei, consiliilor muncitorești și sovietelor. BP a pornit de la 2% alocare bugetară și a ajuns la 20% într-un deceniu, zeci de mii de oameni participând anual la adunării tematice în cadrul procesului. Cum la World Social Forum din Porto Alegre în 2005 au participat 150.000 de persoane cu vederi progresiste, cercetători, activiști și oameni politici au răspândit mai apoi procesul în toată lumea³.

Bugetarea participativă a fost promovată însă și de către Banca Mondială ca mecanism de bună guvernare, dimensiune *top-down* preluată și în statele CEE (Central and Eastern Europe, i.e. Europa Centrală și de Est). În statele CEE, a contat la început și influența activistă pentru popularizarea mecanismului, dar transpunerea, în lipsa unor noi mișcări sociale și politice de stânga, ca în America Latină, s-a făcut în cheie tehnocratică, aspect valabil și pentru alte regiuni și continente. De la promisa emancipare s-a ajuns cel mai adesea la cooptare, uneori la deturnare, mecanismul fiind folosit ca unealtă de PR politic. Pe scurt, în țările CEE, deși sunt necesari mai mulți pași pentru „a socializa viziunea de dezvoltare”⁴, acest lucru este cel mult mimat prin BP.

---

³ Michael Menser, *We Decide! Theories and Cases in Participatory Democracy*, Philadelphia, Temple University Press, 2018, p. 72.

⁴ Danuta Szpilko, Joanna Szydło, Justyna Winkowska, „Social Participation of City Inhabitants Versus Their Future Orientation. Evidence From Poland”, *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 17, 2020, pp. 699-700.

Cu cât difuzarea a fost mai largă, cu atât ceea ce e denumit generic „bugetare participativă” a devenit un termen umbrelă pentru orice proces democratic participativ, indiferent de mărime, care avea un minim buget. Scopurile s-au schimbat, în sensul în care nu se mai dorea în țările CEE schimbarea status quo-ului, ci doar îmbunătățiri minore, prin deliberări de fațadă sau deloc⁵.

Concluziile studiilor de început despre BP, de pildă din 2013, sunt valabile și acum. Un impediment major în adoptarea în profunzime a mecanismelor BP ține de cultura politică paternalistă, dar și de o slăbiciune a societății civile, care nu dorește să se „implice activ în treburile publice”, în afara unei minorități de cetățeni, de regulă bine situați material sau cu educație politică solidă. Alteori, implicarea activă are loc sub forma protestelor, nu a discuțiilor. În afară de bugetarea participativă adaptată Europei, poate prea adaptată, există și consultările și participarea clasică, fie de proximitate, fie a intereselor organizate, ori dreptul oferit prin lege la informare publică. BP alocă, teoretic, banii mai bine, „urmărind trendul de inovare și co-creație”. Problema rezidă în sumele mici și deci în interesul relativ scăzut, la care se adaugă implementarea deficitară cu amânări nejustificate ori PR politic⁶.

În 2019, aproape 12.000 de BP erau estimate în Atlasul Bugetării Participative – dintre acestea, 40% în Europa, iar jumătate din acest procent în țările CEE, aparținând fostului regim comunist⁷. În timpul pandemiei, numărul de BP a scăzut de la peste 10.000 în 2019 la puțin peste 4.000 în 2020, o diminuare cu 60%, ceea ce sugerează că nu solidaritatea și justiția

---

⁵ Juraj Nemeč, David Špaček, Michiel S. de Vries, „Unraveled Practices of Participatory Budgeting in European Democracies”, in Michiel S. De Vries, Juraj Nemeč, David Špaček (coord.), *International Trends in Participatory Budgeting. Between Trivial Pursuits and Best Practices*, Cham, Palgrave Macmillan, 2022, pp. 287-313.

⁶ Jelizaveta Krenjova, Ringa Raudla, „Participatory Budgeting at the Local Level: Challenges and Opportunities for New Democracies”, *Halduskultuur – Administrative Culture* 14 (1), 2013, p. 31.

⁷ Nelson Dias, Sahsil Enríquez, Simone Júlio (coord.), *Participatory Budgeting Worldwide Atlas 2019*, Epopeia and Oficina, 2019, p. 32, disponibil la <http://www.bugetare-participativa.ro/files/Atlas-Bugetare-Participativa-2019.pdf?fbclid=IwAR3U0nDH7KJ0eIRielfD3NAQn0M1LNmoMLE5mwxc3c0qDOdtNQMxsJyevps>.

Bugetarea participativă: între emancipare și deturnare

socială sunt motorul pentru mecanism⁸. Polonia totalizează aproape 40% din bugetele participative din Europa, urmată de Portugalia, cu 32.5%, de Spania cu 6.5%, Ucraina cu aproape 5% și Cehia, cu 3.2%. România, cu (cel puțin) 26 de localități în care e implementată bugetarea participativă, ajunge la 0.5%⁹. Avantajele introducerii bugetării participative în regiune sunt clare, deși nu toate țările din regiune au BP. În Ungaria, de exemplu, nu există politicieni ori partide care să susțină bugetarea participativă, existând chiar probleme serioase referitoare la transparența bugetară a investițiilor clasice¹⁰. E un risc care nu ocolește formele autohtone de BP: sunt oferite niște fărâme din buget, un simulacru de transparență, iar investițiile mari rămân opace.

Chiar și cu problemele actuale, prin BP se constată o implicare mai mare a publicului decât în procedurile bugetare precedente. De la decizii privind investiții votate de câteva zeci de consilieri într-o localitate, se ajunge la sute, la mii sau zeci de mii (în funcție de mărimea localității) de votanți de mici proiecte comunitare: o curte de școală renovată și deschisă publicului larg, o pistă de biciclete construită, toalete incluzive realizate și pentru persoanele cu dizabilități motorii. În sensul acesta, bugetarea participativă devine, așa cum s-a mai arătat, o școală a democrației, în care votul nu se mai exercită doar o dată la patru ani. De asemenea, într-un context regional post-1989, tarat de corupție, bugetarea participativă cere transparență din partea administrațiilor locale. Autoritățile sunt interesate să implementeze mecanismul pentru a-și asigura legitimitatea și o încredere minimală în instituțiile publice.

Dezavantajele adoptării unei viziuni tehnocratice de bugetare participativă minimală sunt evidențiate de literatura de specialitate¹¹: sumele sunt prea mici pentru a amenința atmosfera *business as usual* la nivel de oraș, în care deciziile majore se iau la nivel macro, adesea fără

---

⁸ Nelson Dias, Sahsil Enríquez, Rafaela Cardita, Simone Júlio, Tatiane Serrano (coord.), *Participatory Budgeting World Atlas 2020-2021*, p. 16.

⁹ *Ibidem*, p. 190.

¹⁰ Márta Sipos, Petra Edina Reszkető, *Budapest Participatory Budget. Case Study Report*, 2019, disponibil la https://www.participativni-rozpocet.cz/wp-content/uploads/2019/03/REPORT_BUDAPEST-PB.pdf.

¹¹ Gianpaolo Baiocchi, Ernesto Ganuza, „Participatory Budgeting as if Emancipation Mattered”, *Politics & Society*, 1(42), 2014, pp. 29-50.

mecanisme transparente de informare și consultare a publicului, co-decizia civică fiind și mai îndepărtată ca plan. Apoi, chiar și când sunt crescute sumele alocate în urma criticilor civice sau a obiecțiilor specialiștilor, miza nu are de-a face cu alocări mai mari pe proiecte specifice, deși e relevant și acest aspect. Mai important e ca direcția acestui mecanism de participare să vizeze prioritățile bugetare și deciziile strategice, multianuale, de alocare. Accentul fiind pus pe proiecte mici, eventual implementate rapid pentru a livra rezultate, dimensiunea deliberativă este, cu mici excepții, inexistentă în regiune, unde s-a adoptat un model concurențial, nu consensual ori deliberativ.

O altă tensiune majoră este cea dintre deziderate normative înalte ca lupta anti-corupție, implicare civică, co-decizie etc., și realizări modeste, și acelea cu întârzieri majore, sau raportări de finalizare în ciuda evidenței unei implementări parțiale. Literatura de specialitate, dar și simplele constatări pe teren în statele CEE au concluzii similare: deliberarea e un element cheie la care s-a renunțat ori el a fost minimalizat atunci când s-a transpus în regiune bugetarea participativă din America Latină.

Popularizatorii BP în Cehia, influențați de mișcări similare din America Latină, au pus accentul din 2010 pe un proces co-decizional în ceea ce privește direcția dezvoltării orașului, însă „acum, majoritatea proceselor de bugetare participativă, dacă nu toate, sunt orientate pe proiect (*project-oriented*)”, nu direcționate către proces și priorități strategice de investiție¹². BP este văzută ca „frișca de pe tort”, îmi spun inițiatorii acestui mecanism în Cehia. Temele mari ca transportul ori locuirea sunt lăsate pe mână administrației sau pieței. După ce se iau deciziile strategice, dacă mai sunt bani, atunci se continuă cu BP, „dar nu e văzută în mod real ca fiind ceva important”¹³.

Bugetarea participativă a fost inițiată în Cehia, ca în România¹⁴ sau Polonia, cu propuneri dinspre societatea civilă cu vederi progresiste și

¹² Discuție cu Tomáš Tožička, Alternativa Zdola, 14 mai 2019.

¹³ Ilona Švihlikova, Alternativa Zdola Alternative from Below, dialog realizat în Praga, 14 mai 2019.

¹⁴ La Cluj, bugetarea participativă este acceptată de primărie pe baza unor propuneri inițiate de autor în 2012, alături de alte asociații și grupuri civice activiste în contextul protestelor anti-austeritate din iarna-primăvara anului 2012.

Bugetarea participativă: între emancipare și deturnare

ecologiste. În Praga, BP este acceptată odată cu alegerile din 2014 de partide cu orientare mai la stânga, dar în general orientarea e *top-down*, fără o presiune socială pentru democratizarea deciziei.

În Cehia, BP adoptă „modelul Sopot”, propus inițial de activistul polonez Marcin Gerwin, rezident în Sopot (Polonia). Inițiativa era formulată într-o manieră mai radicală, în apanajul „ocupărilor” și „indignărilor” din timpul crizei financiare, după negocierile cu Primăria proiectul diluându-se semnificativ. Sumele sunt relativ mici, cu proiecte de maximum 40.000 de euro pentru investiții de semnificație redusă. În plus, există o lipsă de coordonare între districte și primăria generală, așa cum s-a întâmplat în Praga. Nu există nici departamente clar specializate în primării pe bugetare participative. În orașele din România, pe de altă parte, nu se găsește pe site-ul dedicat BP vreun responsabil de bugetare participativă, clar desemnat.

Coordonatorii de BP din Cehia, ca în România, sunt angajați cel mult *part-time* cu atribuții în acest proces și au altă funcție în organigrama primăriei. Competențele pe astfel de procese sunt scăzute, iar atribuirea unor responsabilități administrative în cadrul procesului se fac pe linie ierarhică, de sus în jos, ceea ce provoacă uneori rezistență din partea funcționarilor¹⁵.

Propunerile în regiune se fac individual, așa cum a agreat Primăria din Sopot în 2011. Accentul e pus pe procesul de vot, nu pe deliberare, și pe teme atât de punctuale încât în timp scade numărul de participanți, odată ce problemele punctuale ale orașului sunt expuse public.

De aceea, activiști ca Marcin Gerwin, care a popularizat BP în Sopot, apoi în toată Polonia, astfel încât prin legislație națională se implementează BP de câțiva ani obligatoriu, propun ca bugetarea participativă, care descrește în Polonia ca implicare după mai multe ediții, să fie îmbinată, dacă există voință politică și administrativă, cu alte procese participative, precum forumul cetățenesc, bazate pe „reprezentare descriptivă”. În contextul Gdanskului, îmi explică Marcin Gerwin, asta înseamnă 56 de

¹⁵ Vojtěch Černý, *Prague Participatory Budget. Case Study, Report & Analysis*, 2018, p. 19, disponibil la https://www.participativni-rozpocet.cz/wp-content/uploads/2018/10/REPORT_PRAGUE-PB.pdf.

oameni din toate cartierele și grupele de vârstă, cu atenție la egalitatea de gen, cu un plus pentru femei, care reprezintă 54% din populația orașului, cu participanți plătiți cu 150 de euro pentru o întâlnire de câteva ore și cu cinci întâlniri deliberative. Forumul cetățenesc deliberază la început prioritățile bugetare pe domenii, neocupându-se deci doar de mici investiții. Apoi, se deliberază și pe propuneri punctuale depuse prin forumuri cetățenești: „oamenii depun proiecte și, la final, în toamnă, de exemplu, Forumul cetățenesc se întâlnește pentru a doua parte. Apoi, cetățenii din Forum deliberază și aleg. Persoana care a depus proiectul poate veni să îl descrie, iar Forumul adresează întrebări pentru clarificări, apoi ei decid”¹⁶.

Cazul Poloniei e extrem de relevant, deoarece a impus standardele în regiune. Fără deliberare, fără redistribuire, fără conflict, PB riscă să fie confiscat ca instrument de politici publice pentru scopuri predefinite. În descrierea antreprenorială a BP de către Primăria Sopot, criticată pentru lipsa de profunzime și deliberare de către grupul de inițiativă civică din care făcea parte Gerwin, BP este o „tehnologie în care Sopot, asemenea unei companii, trebuie să investească”¹⁷.

În lipsa deliberării, BP se poate transforma în PR administrativ. „Oamenii guvernează împreună, depunând proiectul și votându-l”¹⁸: astfel expune situația un reprezentant al administrației din Gdansk demersurile pentru înființarea unui loc de joacă, proiect câștigător la BP, ilustrativ pentru modul în care BP se desfășoară în Polonia. E dificil însă de întrevăzut cum un vot, fără dezbateri prealabile, pentru un simplu loc de joacă, conduce la co-decizie și co-guvernare din partea cetățenilor în simbioză cu administrația, altfel decât caricaturizând participarea publică și aplicând-o la lucruri mai puțin esențiale.

Un alt consens la nivel de specialiști și activiști, dar care nu este acceptat oficial și de administrații, este că, deși elementele digitale ale procesului sunt importante, BP e necesar să depășească procesul digital de inițiativă supuse la vot, așa cum se desfășoară acum în majoritatea orașelor

¹⁶ Dialog cu Marcin Gerwin, 14 august 2017.

¹⁷ Wojciech Kełłowski, Mathieu Van Crielingen, „How ‘Alternative’ Alternative Urban Policies Really Are?”, *Métropoles*, 15, 2014, p. 14, disponibil la <http://metropoles.revues.org/4994>.

¹⁸ Interviu realizat cu Krzysztof Garski, PR Primărie Gdansk, 14 august 2017.

Bugetarea participativă: între emancipare și deturnare

din regiune: „BP nu trebuie să fie un instrument digital. Trebuie deliberări pe proiecte, au fost trei proiecte similare pe aceeași zonă... Acesta ar trebui să fie rolul municipalității: întâlniți-vă!”¹⁹.

Printre problemele identificate de mine se numără mobilizarea în jurul proiectelor de către grupuri cu o oarecare influență în urbe. La Cluj sau Alba Iulia, unele dintre cele mai votate proiecte sunt promovate de directori de școli, care au o rețea mai largă de sprijin printre colegi, elevi și părinți pentru a aduce resurse pentru școală, dar fără ca școala să fie deschisă apoi publicului larg în urma investiției publice prin bugetare participativă. Problema a fost rezolvată parțial în Polonia, unde curțile școlilor sunt deschise în mod obligatoriu, dar alte proiecte sunt în afara accesului general și gratuit: „Unii oameni depun proiecte în interiorul școlii, precum cele de achiziționare de mobilier. Avem o mare discuție în acest sens, pentru că o altă problemă identificată în legătură cu bugetul participativ este cea a grupurilor foarte puternice. În Polonia, avem asociații foarte puternice, de exemplu de bicicliști și în școli. Acestea au conexiuni foarte bune și se mobilizează și depun multe proiecte și apoi activează oamenii care să le voteze. Căutăm mecanisme de stabilizare a situației și să deschidem acest proces pentru oameni obișnuiți, nu pentru organizatori foarte pricepuți”²⁰, îmi spune fosta coordonatoare de BP în Varșovia.

În Polonia, participarea rămâne cea mai impresionantă față de alte state CEE, în ciuda procentului redus din bugetul orașului, între 0.2% și 1%. Participarea, în cele 18 capitale voievodale, variază de la 5% la 25%, deși media în celelalte orașe mai mari e de sub 10 la sută²¹, cu un ușor trend descrescător.

---

¹⁹ Interviu cu Mariusz Czepczyński, consilier la Primăria din Gdansk, 16 august 2017. Astfel de informații legate de importanța deliberărilor mi-au fost însă confirmate de toți coordonatorii de proces cu care m-am întâlnit, din Porto Alegre, Lisabona ori Varșovia.

²⁰ Dialog cu Urszula Majewska, coordonator BP Varșovia, expert internațional în alte procese participative din Estul Europei, 28 decembrie 2016. Și-a extins expertiza în Georgia, unde mărturisese că satisfacția a fost mai mare, tocmai datorită introducerii unei faze deliberative.

²¹ Malgorzata Madej, „Participatory Budgeting in the Major Cities in Poland – Case Study of 2018 Editions”, *Politics in Central Europe*, 15 (2), 2019, p. 274.

Acest deziderat de deschidere spre cetățeni obișnuiți este mai dificil de îndeplinit, atâta timp cât în Europa Centrală și de Est justiția socială nu este un deziderat implicit și explicit al bugetării participative, așa cum a fost formulat în alte părți de pe glob²².

Miza inițială a combinației de activiști / cercetători / operatori culturali care au propus BP în orașe ca Varșovia, Praga sau Cluj era ca BP să funcționeze ca principiu redistributiv, dar a fost ușor ca intențiile inițiale să fie deturnate ori reformulate într-o cheie minoră, individualistă și tehnocratică, pentru că propunerile nu se bazau pe mișcări sociale și politice de masă, ca în America Latină. Legea adoptată în 2018 în Polonia stabilește câteva praguri minimale, cum e obligația de a distribui prin procese participative 0.5% din buget²³, pentru a se asigura că primăriile nu coboară și mai mult pragul. Înainte de această obligativitate, orașele poloneze au alocat sume relativ infime, nici acelea cheltuite în întregime, în intervalul 2013-2018, și pe mai multe proiecte de mici dimensiuni, sub 0.5% din bugetul de investiții²⁴. Situația este similară cu cea din România, unde BP are alocate sume mici, iar execuția bugetară este considerabil mai mică în raport cu alocarea bugetară, din cauza întârzierii de implementare a proiectelor sau chiar a abandonării lor²⁵. Problema e mai gravă în orașe din România unde execuția bugetară în general este sub 30%, în cazul Iașului²⁶ în 2021, ori sub 60%, în cazul

²² Emil Boc, „The Development of Participatory Budgeting Processes in Cluj-Napoca”, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, No. 58 E, 2019, p. 48.

²³ Anna Sudolska-Bytof, Maria Janiak, *Warsaw Participatory Budget. Case Study Report & Analysis*, 2019, disponibil la https://www.participativni-rozpocet.cz/wp-content/uploads/2019/03/REPORT_WARSAW-PB-1.pdf.

²⁴ Dorota Bednarska-Olejniczak & Jaroslaw Olejniczak, *Participatory Budgeting in Poland in 2013-2018 – Six Years of Experiences and Directions of Changes*, în Nelson Dias et al., *Participatory Budgeting World Atlas 2020-2021*, p. 349.

²⁵ De exemplu, s-a abandonat un proiect cu signalistică pentru bicicliști sau altul de revitalizare a unei piețe centrale, deși în sumele stabilite prin regulament se puteau realiza studii de fezabilitate și eventual licitații de proiectare.

²⁶ Alex Andrei, „Cifre negre la Primărie: Chirică a cheltuit doar 20% din banii investiți”, *Ziarul de Iași*, 29 octombrie 2021, <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/cifre-negre-la-primarie-chirica-a-cheltuit-doar-20-din-banii-de-investitii-numai-19-bani-de-la-ue--304559.html>.